

sabut que hi ha infusoris i peixets de forma comparable a uns budellets; que les sangoneres i els llambrics són cucs de forma i d'acció patològica intestinals; i que altres cucs, com les tartanyes, devoren la terra i després la defequen donant-li la forma d'un budellet. També pogué influir-hi un mot afí de l'avèst. *māxši* 'mosquit, mosca', persa mod. *megeš* 'mosca', pelví *ma-gar*, scr *makša*. (Horn, p. 222).

En resum és ben concebible que un mot persa *samarūg/zamarūh* 'budells de la terra', 'cosa que es cria en terra', hagi tingut dialectalment un significat ben coincident amb el del nostre *samaruc*, i fins *samaruga* Convindria que ho indaguessin els especialistes. En tot cas; fins limitant-nos a les accs. que he pogut constatar, podria haver contaminat l'europeu *MARUCA* prestant-li la síl·laba inicial; i fins podria ser murat com a candidat possible de la vera etimologia. Cap de les objeccions contra això no és decisiva, una per una; si bé és veritat que en conjunt justificarien una actitud escèptica: la *s-* i no *z-* en cast., la manca de documentació de tal iranisme en àrab, i la inseguretat de la data antiga del compost en el mateix irani

¹ *Tresor* ---, i *Bulll del C Excurs de la C de Bages*, 15-IX-1930. — ² Cf. encara: «els llauradors portaven sovint a casa, *samarucs*, gamba, tenques, rabosetes etc : per agafar-les, desguassaven (*desgotaven*) una part del sequiol i, amb un poal, treien l'aigua dels clots que quedaven», Mar. Zaragoza, *Cult d l'arròs a Silla*, 215; identificat com 'València hispanica', p. 44. — ³ Afegim-hi els casos estudiats en *BONITOL*, *PAGELLIDA*, *PETXINA*, *PERLA*, *SALROIG*, on hi ha bastants fets comparables.

Sambarot, V. *sarumballa* *Sambatuda*, V. *sobatuda*

Sambeca potser de *SAMBUCUS* 'sauquer', per les boles de sauquer que disparen els infants: variant de fonètica mossàrab i amb alguna alteració arabitzant en el vocalisme (o per influència de *becar* 'donar un cop de cap'); i el tarrag. *sempeques* (BDC iv, 54) per la de *picar*; però cf. també *sarumballa*.

Sambenet, del cast. *sambenito* (DECH v, 155a25-33).

Sambruno està per *fer un sant-bruno*

Sambori, V. *cimbóri*; val. *sambòri* «infernàculo, inferno; *chuar* al *sambòri*: jugar a la coxcogilla» (cf. *AlcM*, § 2; i § 'cimbóri') *Sambra*, del cast. *ZAMBRA* (DECH iv, 818) *Sambuca*, V. *samuga* *Sambullo*, del cast *zambullo* (DCEC iv, 920a27ss) *Samer*, V. *sama* (*SABOGA*) *Samerluc*, V. *sebelli* (*SIBIL LA*) *Sambusquero*, V. *salbuscar* (*salpicar*, *SAL*)

SAMFAINA, sembla ser alteració de *sanfoina*, per canvi en una terminació més comuna: mot pres del ll. *symphōnia* 'concert', 'música harmònica', 'acompanyament musical', i aquest del gr. *συμφωνία* 'acord de veus o de sons', 'concert', 'consentiment, unió', derivat de *φωνή* amb el prefix *συ-*, que expressa companyia □ 1ª doc: *xamfaina* 1805 Belv.; *sanfaina* 1890; la forma *samfōina* en altres sentits ja apareix en algun text lullià i del S. xiv.

El mot que significava una combinació harmònica de sons s'aplicà, per comparació, a una salsa on es combinaven gustosament diverses verdures etc.¹

«Ja saps que la *sanfayna* se m'indisposa, a la meva edat», EmVilanova (*Entre Família*, 127). Josep Pla la descriu, en part, anteposant-hi: «com s'ha de dir, *xamfaina* o *samfaina*? A l'Empordà diem *xamfaina*; en altres llocs del país, diuen *samfaina*» (O C xxxv, 1976, 491). Es refereix naturalment al Baix Emp; a l'Alt Emp. crec que es diu de totes dues maneres, a Bna. és *samfāina* i de Girona no recordo altra cosa (malament en *AlcM*); en altres punts ho he sentit de totes dues maneres però predominant, i a la major part del país, la forma amb *s-*, que és l'adoptada pels diccionaris, des de Bulbena, Vogel i *DOrt.*; Belv. i Lab porten *xamfayna*, però cal tenir en compte que aquell calca el *DAut* o *DACEsp* 1783, en donar-li el significat del cast. CHANFAINA: «pecudis praecordia aut aliud simile, minutatim concisum, in esum coctum»; *DAut* : «guisado hecho de bofes o livianos»; Lab ja ho millora «guisat d'albergínies, tomàtec, carabassó, pebre, sanc, fetge etc, tot trinxat, mesclat y sofregit»; així encara *AlcM*, no adonant-se que això resulta d'un compromís amb la definició cast. i del Belvitges. Perquè, com posa bé el *DFa* la *samfaina* essencialment és una «salsa» que acompanya. Cf. *sambarot* (*SARUMBALLES*)

Hi ha també el sentit figurat («conjunt de coses inútils y despreciables; met. fam. mescla d'espècies inconnexes», Lab.). «--- pel passeig alt de la Riba --- tot un poble cridaner y bullidor d'agents, --- peixaters --- corruets de venedors ambulants --- tota una Babel de llengües ab --- el pensament a totes les nissagues; tota una *samfaina* de colors, que la boirina del sol fon y armonisa en tints suaus, dins d'una atmosfera de llum y vida exuberants», NOLLER (*La Febre d'Or* xviii = O. C II, 3). «--- Sos drets, que si un dia pogueren esser entelats y discutits, quan encara la justícia no havia parlat, ara, ab aquella *xanfayna* de lletres grosses, y ab aquelles empastifades de tinta y sorra, venien a quedar més lluhents que 'l mateix sol», MrnVayreda (*Sang Nova*, iv, § 3, 263).

Si remetem al dètingut article dedicat al cast. *chanfaina* [1605] en el *DECH* i a la nota que ja hem donat a l'article *FONÈTIC*, serà inútil repetir aquí les coses ben conegudes, referents a les altres llengües. En la nostra, la forma originària va ser *samfoina*, que designà primer un acord de veus i sons diversos; i després va canviar-se-li la terminació, adaptant-la a *-ana* (de *coloraina*, *moixaina*, *voliana*, *camtemplana* etc.), que no sols era més corrent sinó de matís afectiu i pintoresc, ben conforme al sentit del mot. En portuguès se'n féu *chanfana*, adaptant-ho a una altra de més corrent encara [S. xviii]; però a Tras-os-Montes, *chanfaina* (*RLus* I, 208). El canvi de *s-* en *x-* (cast. port. *ch-*), pot provenir en part de palatalització en la variant etimològica *smf-*; i sobretot, de la influència de *xajar*

D'acord amb el seu origen, el mot s'ha usat també amb divergents translacions de sentit, per a d'altres